

GEMENSAMMA VÄGAR 2011

10-årsjubileum för mötesplatsen Gemensamma Vägar som avser att stärka samarbetet i specialpedagogik mellan pedagogisk personal i skolan och forskare i de tre nordiska länderna

2011 års konferens ger ett fördjupat erfarenhetslärande mellan pedagoger och forskare inom det specialpedagogiska fältet. Pedagoger och forskare från Norge, Finland och Sverige bidrar och deltar till konferensens innehåll.

Syftet med Gemensamma Vägar (GV) är att deltagarna skall få tillgång till skolforskning och pedagogisk kompetens i specialpedagogik som finns vid de nordligaste universiteten och högskolorna i Sverige, Norge och Finland. Konferensen syftar också till att skapa förutsättningar för nätverksbyggande samt att presentera kunskap och erfarenhet som finns i skolor inom respektive land.

Tema

Pedagogiskt ledarskap på individ, grupp och organisationsnivå

Tid och plats

5-6 oktober 2011, Umeå, Folkets Hus

Målgrupper

Lärare, rektorer, skolchefer, forskare och lärarutbildare

Konferensdokumentation

www.use.umu.se/samverkan/ruc/gemensamma-vagar/

Program

5 oktober

09:00-10:00	Registrering och kaffe Umeå Folkets hus entréplan
10:00-10:30	Konferens öppnas, inledning och kulturellt inslag Margareta Rönngren, Barn- och utbildningsnämndens ordf. i Umeå kommun Gerd Pettersson, Regionalt utvecklingscentrum vid Umeå universitet, Sverige Studion
10:30-11:30	Går det att undervisa i läsförståelse i särskolan? Monica Reichenberg, Umeå universitet, Sverige Studion
11:30-11:45	Konferensens arbetsätt presenteras Studion
11:45-12:45	Lunch Restaurang Äpplet
12:45-14:30	Valbara dialoggrupper Välj grupp A-G. På dialoggruppen får du ta del av två presentationer . Lokal se sid 4-6
14:30-15:00	Kaffepaus Umeå Folkets hus entréplan
15:00-16:00	Att förstå det stora i det lilla. Gunilla Karlberg-Granlund, Åbo Akademi, Finland I den lilla skolan speglas stora och aktuella frågor om lärares arbete, professionella utveckling och ork. Vad innebär det att vara lärare och/eller rektor i en liten skola i tider av förändring? Vilka stödbehov finns det? Hur kan dessa behov mötas? Föreläsningen ger inte färdiga svar men hjälper till att formulera några viktiga frågor, utgående från doktorsavhandlingen "Att förstå det stora i det lilla" och ett pågående utvecklingsprojekt inom lärarfortbildning. Studion
16:00-17:00	Presentation av pilotstudie gällande specialpedagogik i små skolor i glesbygd/små lärandemiljöer Jan-Birger Johansen, Högskolan i Nesna, Norge Kristina Ström, Åbo Akademi, Finland Projektet "Specialpedagogisk verksamhet i små skolmiljöer" är ett nordiskt pilotprojekt med inriktning på specialpedagogiskt arbete i små skolmiljöer. Det övergripande syfte med projektet var att beskriva förutsättningarna för och genomförandet av specialpedagogisk verksamhet i små skolor i glesbygden. Lärare från 7 skolor i Sverige Norge och Finland deltog i studien. Datainsamlingen gjordes med intervjuer. Resultat visar att de små skolorna rätt väl lyckas genomföra en ändamålsenlig specialpedagogisk verksamhet trots att förutsättningarna inte alltid är optimala. Utmaningarna hänför sig främst till bristen på specialpedagogisk kompetens i den egna skolan. Intressanta skillnader mellan länderna framkom också. Studion
17:00-17:15	Vad händer vid Umeå universitet gällande det specialpedagogiska fältet? Kent Löfgren
19:00-	Gemensam middag på Umeå Folkets Hus Norrlandsbuffé Restaurang Äpplet

6 oktober

08:30-10:00	Valbara föreläsningar Lokal se sid 7
10:00-10:20	Kaffepaus Teaterfoajén
10:20-10:40	Internationella programkontoret informerar om sin verksamhet och sökbara medel för samverkan mellan skolor i de nordiska länderna. Studio
10:45-12:00	Valbara föreläsningar Se sid 7 Lokal se sid 8
12:00-13:00	Lunch Restaurang Äpplet
13:00-14:00	Medveten pedagogisk ledning - en förutsättning för tillgänglig utbildning för alla Anders Nordin, stf generaldirektör vid Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sverige Studio
14:15-14:30	Summering och nästa års konferens. Norge övertar stafettpinnen för Gemensamma Vägar 2012 Studio
14:30	Kaffepaus Teaterfoajén

Valbara dialoggrupper, 5 okt, kl 12:45-14:30

Dialoggrupp är en mötesform. Vid dialoggruppen får du ta del av två presentationer där pedagoger presenterar utvecklingsarbeten som de genomfört i sin verksamhet. Därefter är tid avsatt för diskussion där du som konferensdeltagare förväntas delta och bidra. Antalet deltagare till varje dialoggrupp är begränsat till 30 deltagare.

Dialoggruppen inleds med 15 min presentation av deltagare i gruppen. Därefter är 45 minuter avsatt för varje presentation och diskussion.

Dialoggrupp A

Lokal: Oden

”Respekt-programmet”.

Rektor Hanne Davidsen, Nesna skole, Norge

Processutbildning avseende ledarskap i klassrummet

Margareta Bylin & Bo Persson, Själevadskolan, Moälven skolområde, Örnsköldsviks kommun, Sverige

Uppdraget har gått ut på att genomföra en processutbildning avseende ”Ledarskap i klassrummet”. Syftet har varit att äldre och yngre pedagoger med skiftande erfarenheter och arbetsuppgifter ska reflektera över och utveckla sina ledaregenskaper. Fokus för lärgruppen har varit förhållningssätt mellan lärare och barn/elever med målsättning att skapa arbetsro i gruppen. Utifrån kurslitteraturen har vi diskuterat överordnade begrepp såsom ledarskap, pedagogens egen självkänsla, ansvar, värdegrund, demokrati, krav och konsekvenser. Med hjälp av litteratur och filmer har det givits möjlighet att prova olika sätt att gå, tala, titta, gestikulera, pausa och placera sig i rummet – allt i syfte att pedagogen blir uppmärksam på hur det egna uppträdandet och de praktiska handlingarna som ledare påverkar gruppen. Deltagarna har utifrån hemuppgifter delat med sig av sina lärdomar och erfarenheter till de övriga i gruppen. Som samtalsmodell har vi använt oss av ”lärande samtal” där alla har fått komma till tals. Rektorerna ser en ökad säkerhet av lärarnas ledarskap i klassrummet och en ökad aktivitet när det gäller att diskutera ledarfrågor. I slutet av maj kommer en artikel om projektet att presenteras i Läraförbundets tidskrift ”Specialpedagogik”.

Dialoggrupp B

Lokal: Balder/Brage

Hur förbättra handläggning och utredning inför mottagande i särskolan

Carin Holz och Ewa Pettersson, Skolinspektionen, Sverige

Föreläsningen/workshopen vill ge större kännedom om och kunskap om hur vi skapar en säkrare handläggning vid mottagande i särskolan. Hur kan vi förbättra den pedagogiska utredningen utifrån det?

Olika hjälpmedel för att stöda elevers lärande.

David Skagersten, speciallärare, Mussor skola, Finland

För elever med särskilda behov, integrerade i allmänundervisningen finns idag många hjälpmedel för att hänga med i undervisningen. Mussor skola testar eleverna för att hitta de rätta hjälpmedlen för eleverna. David Skagersten berättar om pekplattans användning inom det särskilda stödet.

Dialoggrupp C

Lokal: Studion

Det handlar om förmåga inte om vilja!

Eva Ludvigsson, Elisabeth Bäckström, Elisabeth Eriksson, Domsjö skolområde, Örnsköldsviks kommun, Sverige

I vårt skolområde har vi i flera klasser problem att handskas med enskilda elevers beteende. Som specialpedagoger i elevhälsan har vi sökt efter framgångsrika förhållningssätt. Efter en föreläsning av psykolog Bo Heilskov Elvén bestämde vi oss för att starta en lärgrupp med utgångspunkt från hans bok, *Problemskapande beteende*. Lärgruppen består av pedagoger på tre skolenheter, som möter dessa elever i vardagen, och de specialpedagoger som arbetar på dessa skolor. Vi har fokuserat på vårt eget förhållningssätt, och vår egen människosyn när det gäller att möta elever med "problemskapande beteende". Vi specialpedagoger förväntade oss att skolans utgångspunkt skall vara att medvetandegöra sina egna metoder och förhållningssätt, inte sin syn på föräldrarnas oförmåga. Vi har redan nu sett en utveckling till en förändrad vilja hos pedagogerna att förstå elevernas svårigheter. Dessutom har pedagogerna, med framgång, använt sig av stressänkande metoder.

Läraren som ledare i klassen och elevens rätt till stöd.

Mikael Nylund, Speciallärare, Borgaregatans skola, Vasa Finland

Dialoggruppen kommer att handla om den enskilda lärarens roll och ansvar i klassituationer, för elevens lärande och välmående.

Dialoggrupp D

Lokal: Mimer

Så kan rektor arbeta för att skapa möjligheter till pedagogisk utveckling inom olika områden knutna till digitalt lärande.

Liselott Wihlbäck och Eva Persson, Dragonskolan, gymnasiesärskolan, Umeå kommun, Sverige

Hur kan vi ta hjälp av digitala verktyg för att möta olika lärtilar? Alla elever kan få stöd i sitt lärande med hjälp av modern teknik. I sarskolan kan de digitala verktygen vara en förutsättning för lärande. Elever inom Individuella programmet, gymnasiesär på Dragonskolan har nu haft personliga datorer i ett läsår. Vi berättar hur vi arbetat, vilka vinster och vilka hinder vi stött på.

Klassen "Bryggan" som en länk till andra stadiets utbildning.

Peter Kallio, verksamhetsledare, resurscentret Föregångarna. Finland

Bryggan är en påbyggnadsklass (årskurs 10) där du kan höja dina vitsord från avgångsbetyget, erhålla ytterligare handledning inför yrkesinriktade studier, där du kan få möjlighet att prova på arbetslivet om du misslyckats i ditt val av yrkesinriktade studier.

Dialoggrupp E

Lokal: Ask

Utomhuspedagogik i sarskolan

Hans Lindborg, Naturskolan, Umeå kommun, Sverige

Naturskolan i Umeå arbetar bland annat för att inspirerar pedagoger att använda utomhuspedagogik som komplement till den vanliga undervisningen. Ett exempel är kursen "lek och lär matematik ute" där vi visar på praktiska övningar som kan underlätta inläring av matematiska begrepp och även språkförståelsen. Det här arbetssättet har visat sig passa elever i både tränings- och grundsarskolan mycket bra. Praktiska övningar och fysisk aktivitet efter förmåga.

Estetiska uttryckssätt och språkutveckling

Brita arbetar som specialpedagog och berättar om sitt arbete med estetiska uttryckssätt och språkutveckling.

Brita Holmfrid, Luleå kommun, Sverige

Ledarskapsutveckling i Härnösands kommun och i Solen rektorsområde

Bert Olsson, Viveca Höglund, Marie Näslund, Solenskolan, Härnösand, Sverige

För hela kommunens skolor:

Utvecklingsarbetet började i förskolan.....	<i>Framför</i>
fortsatte sedan med grund- och grundsärskolans tidigare år.....	<i>Framåt</i>
vidare till grundskolans senare år och gymnasiet.....	<i>Framgång</i>
samt för skolledarna.....	<i>Framkant</i>

"God lärandemiljö": Kärnan i all pedagogisk verksamhet är mötet. Möten mellan barn och barn, vuxna och barn samt vuxna och vuxna. Genom studiebesök, observationer, litteraturläsning, erfarenhetsutbyten och pedagogiska samtal har pedagogerna i kommunen gjort sitt arbete synligt för varandra och satt ord på varför, vad och hur de förhåller sig på ett visst sätt. Den genomgående tråden har varit bemötandet och en påminnelse om att vi hela tiden aktivt ska granska vårt förhållningssätt.

Från 2008 och framåt har Solen rektorsområde gjort extra satsningar med fokus på det pedagogiska ledarskapet. Det har bl. a inneburit föreläsningar, litteraturstudier och diskussioner i arbetslagen. Här diskuterades olika framgångsmetoder såsom tydliga spelregler och inflytandemetoder istället för maktmetoder. Året därpå utbildade sig många i IUP-samtal för att lyckas bättre med trepartssamtalet. Vi har också haft återkommande föreläsningar för både föräldrar och pedagoger inom samma ledarskapstema. För att fortsätta ledarskapsutvecklingen för våra pedagoger på Solen satsade vi senast på "Motiverande samtal" MI, en samtalsmetod med effekt på motivationsdelen av en förändringsprocess. Här handlade det mycket om människosyn och förhållningssätt.

Fortbildning för elevassistenter i 6 kommuner i Västerbottens län

Marianne Arvidsson, Specialpedagogiska skolmyndigheten

Det har övertid inkommit förfrågningar från kommuner till Specialpedagogiska skolmyndigheten om vi kan medverka till att ge fortbildning till elevassistenter i förskola och skolverksamhet. Under hösten 2010 provades en modell för fortbildning och erfarenhetsutbyte som bestod av både fysiska möten och arbete via myndighetens distansplattform. Deltagarna fick möjlighet till att reflektera enskilt och tillsammans utifrån teori och praktik, om hur de kan känna sig stärkta i sin yrkesroll och hur de kan arbeta för att medverka till att skapa en god lärandemiljö för elever med funktionsnedsättning.

Dialoggrupp G – inställt, välj ett annat alternativ

Løft-metoden - Lösningfokuserat tilnærming.

Pedagogisk-psykologisk rådgiver/cand.polit Elbjørg Larsen, PPT Ytre Helgeland, Norge

Utomhuspedagogik som socialt verktyg i skolan

Hans Lindborg, Naturskolan, Umeå kommun, Sverige

Valbara föreläsningar, 6 okt, 8:30-10:00

1. **Normalitet och identitet - om motsättningar mellan individuella livsprojekt och kollektiva lösningar** **Lokal: Balder/Brage**

I föreläsningen diskuteras den spänning som finns mellan de livsprojekt och drömmar som den unga generationen av ungdomar med utvecklingsstörning vill förverkliga och de insatser och service som handikappomsorgen erbjuder för dessa ungdomar. Dessa insatser matchar inte de preferenser som ungdomarna har.

Jens Ineland och Lennart Sauer arbetar som universitetslektorer och forskare vid institutionen för socialt arbete och Centrum för handikappvetenskap vid Umeå universitet. De har publicerat flera böcker och artiklar som handlar om personer med utvecklingstörning i relation till olika välfärdsstatliga arenor såsom utbildning och arbete.

2. **Kunskapsbedömning för elever mottagna i särskolan** **Lokal: Studion**

Kunskapsbedömning leder ibland tankarna till formella prov som inte alltid upplevs relevanta för alla elever. Peters föreläsning utgår jag från en mycket bredare definition av vad bedömning kan vara. Peter kommer att diskutera bedömnings centrala roll för lärandet och vad som kan vara viktigt att tänka på för att bedömningar ska vara av hög kvalitet för olika syften, med särskilt fokus på utmaningarna i särskolan.

Peter Nyström är universitetslektor vid Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap vid Umeå universitet och arbetar med bland annat med forskning och utveckling när det gäller pedagogisk bedömning.

3. **Snilleblixterna – en metod att arbeta med ämnet teknik** **Lokal: Mimer**

Monica Schack och Maria Dahlberg, Bergviksskolan, särskolan, Luleå kommun, Sverige

Våra elever i grundsärskolan och träningskolan har arbetat med Snilleblixterna; en metod att arbeta med ämnet teknik. Skolverkets förslag till den nya Läroplanen 2011 visar att Snilleblixterna är ett utmärkt verktyg för skolans och elevernas måluppfyllelse i teknik. Snilleblixterna består av sju basmoment, varav vi har arbetat med fem, som förutom att eleverna får utlopp för sin kreativitet och fantasi också ger dem träning i exempelvis grupparbete, presentationsteknik, dokumentering m.m. Arbetet har bidragit till en ökad kunskap hos eleverna om de tekniska prylar vi omger oss med i vardagen, lite om dess historia och uppfinnare, samt människans beroende av tekniken. Alla fyra särskolegrupper på vår skola har engagerats och deltagit i detta arbete.

4. **UmeMatte.nu – en forskningsbaserad modell för att stötta elever i matematikproblem i åk 5 och åk 9** **Lokal: Ask**

Mike Bergström och Cicki Nyberg, Umeå kommun, Sverige

Alla Umeå kommuns skolor har fått en inbjudan om att medverka i UmeMatte.nu som i dagsläget har ett fokus på att stödja elever i åk 5 och åk 9. Två grupper - 12 elever i åk 5 respektive 12 elever i åk 9, deltar under ett läsår. Undervisningen sker efter skoltid, 120 min/vecka/grupp i en neutral och inspirerande lärmiljö. Eleverna får en markant ökning av sin träningsdos i matematik, uppleva högt uppställda förväntningar, tydliga mål och tät feedback och möjlighet att stärka sin självbild. Långsiktiga mål med UmeMatte.nu är att presentera framgångsfaktorer för undervisning av SUM-elever, för lärare i Umeå kommun och att kommunen ska få spetskompetens i matematik. Ytterligare ett mål är att minska antalet elever i behov av särskilt stöd i matematik. De kortsiktiga målen är att eleverna ska uppnå målen i matematik, för respektive årskurs och att elevernas självbild ska stärkas. Resultaten från första året (2009/2010) visar att 92% av eleverna i åk 9 nådde målen i matematik (G i slutbetyget) och att 86% av eleverna i åk 5 nådde målen för de Nationella Proven.

Valbara föreläsningar, 6 okt, 10:45-12:00

5. **Skolsamverkan inom nordn & information om sökbara medel**

Lokal: Balder/Brage

Internationella programkontoret och Gerd Pettersson, Regionalt utvecklingscentrum erbjuder information om skolsamverkan och sökbara medel.

6. **Elevers och föräldrars upplevelser av skolans stödinsatser** **Lokal: Studion**

Under senare år har användningen av särskiljande undervisningsformer för elever i behov av särskilt stöd ökat i Sverige, vilket tyder på en diskrepans mellan skolpolitiska riktlinjer om en inkluderande undervisning och det praktiska arbetet i skolan. En annan märkbar trend är att medicinska förklaringar, i form av diagnoser relaterat till elevers skolsvårigheter, också har ökat och tycks ha fått en ökad betydelse för att motivera och garantera stödinsatser i skolan. Mot denna bakgrund ter det sig viktigt att få ökad kunskap om hur eleverna själva och deras föräldrar upplever erhållna (särskiljande) stödinsatser och att ha en medicinsk diagnos i skolan. I föreläsningen presenterar och problematiserar Joakim Isaksson resultaten av en studie som undersökte just dessa frågor.

Joakim Isaksson är universitetslektor på institutionen för socialt arbete och disputerade 2009 med avhandlingen *Spänningen mellan normalitet och avvikelse: om skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd*.

7. **Skolledarens möjligheter till uppföljning av elevers stödbehov.** **Lokal: Ask**

I Finland har skolagen reviderats. I lagen poängteras alla elevers rätt till tidigt stöd. Skolledarna har det pedagogiska ansvaret att så sker och behöver verktyg för att kunna följa upp situationen i sin skola.

Camilla Svens-Liavåg, speciallärare Vasa stad och Inger Damlin, speciallärare Vörå kommun, Finland

8. **Refleksjonsbasert prosjektveiledning – inställt, välj ett annat alternativ**

Med utgangspunkt i sentrale deler av fenomenologien vil innlederen vise hvordan tanker, forestillinger og refleksjoner om prosjektet, er viktige betingelser for prosjektdeltakernes handlinger fram mot en ny og bedre praksis. Ved å anvende en humanistisk problemløsningsmodell for prosessen og et transaksjonelt perspektiv på resultatene, kan en sikre et strukturert prosjektforløp og høyere kompetanse hos prosjektdeltakerne.

Oddbjørn Knutsen, Førstelektor (Associated Professor) i pedagogikk og spesialpedagogikk ved Høgskolen i Nesna. Han har jevnlig hospitert som pedagogisk-psykologisk rådgiver i PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste). Har gjennomført, ledet og rapportert en rekke flerårige forskningsprosjekter med utgangspunkt i praksisfeltet. Han har også gitt ut en rekke fagartikler i vitenskapelige tidsskrifter.

Arrangörer av Gemensamma vägar

Regionalt utvecklingscentrum (RUC)
vid Umeå universitet

Høgskolen i Nesna

Specialpedagogiska skolmyndigheten